

**Ο ρόλος του «ψηφιακού»
βιβλιοθηκονόμου στη διαχείριση
της ψηφιακής γνώσης.**

Πανωραία Γαϊτάνου
Μουσείο Μπενάκη-Βιβλιοθήκη
gaitanou@benaki.gr

Περιεχόμενα

- Εισαγωγή
- Παραδοσιακός ρόλος – Μετάβαση στη ψηφιακή εποχή
- Νέοι ρόλοι «ψηφιακού» βιβλιοθηκονόμου
- Δεξιότητες «ψηφιακού» βιβλιοθηκονόμου
- Συνεργασία βιβλιοθηκονόμων-επιστημόνων πληροφορικής
- Ανάγκη δια βίου μάθησης
- Συμπεράσματα-προβληματισμοί

Εισαγωγικά...

- Έκρηξη τεχνολογίας πληροφοριών και εφαρμογών της → «πληροφοριακή» επανάσταση → εμφάνιση εποχής ηλεκτρονικής πληροφόρησης.
- **Χρήστες:** μη ικανοποιητική η χρήση του διαθέσιμου έντυπου υλικού → ανάγκη για συμπληρωματική πληροφόρηση (δυναμικό πολυμεσικό περιβάλλον).
- Έλευση ψηφιακών βιβλιοθηκών → διαμόρφωση νέου πληροφοριακού «γίγνεσθαι».
- Το ταχύτατα μεταβαλλόμενο περιβάλλον να συμβαδίζει με το χώρο των βιβλιοθηκών:
  - απαραίτητη υποδομή
  - αναγκαίες πληροφοριακές υπηρεσίες

Μεταβολές πληροφοριακού περιβάλλοντος βιβλιοθηκών → μεταβολές ρόλου βιβλιοθηκονόμων και επιστημόνων της πληροφόρησης → διαχειριστές ψηφιακής γνώσης.

Παραδοσιακός ρόλος – μετάβαση (1/3)

- **Χρήστες:** πρόσβαση σε πηγές και πληροφορίες με διαφορετικούς τρόπους
- **Επιστήμονες πληροφόρησης:** οι δεξιότητες που αναπτύσσουν να υιοθετηθούν από τις ήδη καθιερωμένες πρακτικές.
- Νέα εποχή για βιβλιοθήκες και βιβλιοθηκονόμους → οι τελευταίοι βρίσκονται σε μεταβατικό στάδιο, προσπαθώντας να «εγκλιματιστούν» (αλλαγές που διαδραματίζονται, τρόπους πραγμάτωσης)
- Πυρήνας επαγγέλματος → παραμένει ο ίδιος.
- **Κύριες εργασίες:** καταλογογράφηση, ταξινόμηση, ευρετηρίαση, εκπαίδευση των χρηστών κλπ. → και στο χώρο των ψηφιακών βιβλιοθηκών

Παραδοσιακός ρόλος – μετάβαση (2/3)

- Ικανότητες που έχουν ήδη αποκτηθεί, θα βοηθήσουν το βιβλιοθηκονόμο να διαχειριστεί με μεγαλύτερη ευκολία και οικειότητα τις νέες συνθήκες.
- Δεν αλλάζει ο «σκοπός» του επαγγέλματος, μόνο το «μέσο».
- **Κύριος στόχος** → ανάπτυξη ρόλων και υπηρεσιών πληροφόρησης που βασίζονται στις πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών (ποιοτικές, προσβάσιμες σε παγκόσμιο επίπεδο).
- **Παραδοσιακές δεξιότητες**: επανεκτιμώνται και δίνουν αξία με την εφαρμογή τους στο νέο περιβάλλον πληροφόρησης.

Παραδοσιακός ρόλος – μετάβαση (3/3)

Εμφάνιση παγκοσμίως αναδυόμενων ψηφιακών βιβλιοθηκών → ανάπτυξη νέου τίτλου εργασίας → «ψηφιακός» βιβλιοθηκονόμος

- Διαχείριση και οργάνωση ψηφιακής γνώσης
- Διασπορά ψηφιακής πληροφόρησης
- Παροχή στους χρήστες ψηφιακών υπηρεσιών πληροφόρησης προστιθέμενης αξίας
- Εξόρυξη γνώσης από αναπτυσσόμενα αποθετήρια γνώσης
- Διαχείριση καθηκόντων μαζικής ψηφιοποίησης, ψηφιακής αποθήκευσης, συντήρησης
- Παροχή παγκόσμιας πρόσβασης και ανάκτησης ψηφιακής γνώσης
- Καταλογογράφηση, ταξινόμηση, ευρετηρίαση ψηφιακών τεκμηρίων

Νέοι ρόλοι για το «ψηφιακό» βιβλιοθηκονόμο

- Δυναμική είσοδος Διαδικτύου και Παγκόσμιου Ιστού
- Βιβλιοθηκονόμοι → νέους ρόλους:
  - διαμεσολαβητές στην αναζήτηση της πληροφορίας
  - εκπαιδευτές των τελικών χρηστών
  - σχεδιαστές του ιστού
  - ερευνητές
  - διαχειριστές της γνώσης, κλπ.
- Πολλαπλοί ρόλοι βιβλιοθηκονόμου → δύσκολο να καθοριστεί κάποιος ως πρωταρχικός.
- Οι ρόλοι μεταβάλλονται διαρκώς χρόνο με το χρόνο και σε συνάρτηση πάντα με τους αντικειμενικούς στόχους και τις απαιτήσεις του εκάστοτε οργανισμού

Βιβλιοθηκονόμος-ενδιάμεσος στην αναζήτηση της πληροφορίας

- **Ενδιάμεσος (intermediary):** «Το άτομο ή ο μηχανισμός που τοποθετείται φυσικά ανάμεσα στα συστήματα ανάκτησης της πληροφορίας και τον πραγματικό χρήστη με σκοπό το διαδραστικό μετασχηματισμό των αιτημάτων για πληροφορία σε μορφές ερωτήσεων που ταιριάζουν με τα συστατικά ανάκτησης ενός ή περισσότερων συστημάτων ανάκτησης πληροφορίας, τη μοντελοποίηση και την υποστήριξη του πραγματικού χρήστη σύμφωνα με τις πληροφοριακές ανάγκες του και τους σκοπούς από τους οποίους αυτές πηγάζουν, και τέλος την παροχή πληροφόρησης που πιθανόν να είναι χρήσιμη σε εκείνο το χρήστη από συστήματα ανάκτησης πληροφορίας.»
- **Βιβλιοθηκονόμοι:** εκπαιδεύουν τους χρήστες στις αναζητήσεις τους, η ζήτηση για αναζητήσεις από εξειδικευμένους επαγγελματίες της πληροφόρησης δεν έχει μειωθεί.
- **Εκπαιδευμένοι:** γνώστες της πολυπλοκότητας αναζητήσεων, περιορισμών των πηγών, διαδικασιών αναζήτησης στον παγκόσμιο ιστό → στο βιβλιοθηκονόμο για σύνθετες αναζητήσεις.

Βιβλιοθηκονόμος-ειδικός στη διευκόλυνση της πρόσβασης στην πληροφορία

- Δραματική αύξηση διαθεσιμότητας ηλεκτρονικών τεκμηρίων στο διαδίκτυο και της υποστήριξης για πρόσβαση σε αυτά.
- Κρίνεται επιτακτική η απόκτηση απαιτούμενων δεξιοτήτων για αποτελεσματική χρήση σύγχρονων συσκευών, αντίστοιχου λογισμικού για εντοπισμό και ανάκτηση της ευρέως κατανεμημένης πληροφορίας στον κυβερνοχώρο (cyberspace).
- **Ρόλος:** διευκόλυνση αναγνώρισης, συνάθροισης, διαρρύθμισης της υποδομής της πληροφορίας (πρόσβαση σε δίκτυα, λογισμικό, παροχή αδειών, κωδικών για χρήση πηγών με χρέωση).
- **Καθήκον:** δεν είναι η επίλυση του συνόλου των πληροφοριακών προβλημάτων των χρηστών, αλλά η διευθέτηση ζητημάτων που αφορούν σε θέματα επικοινωνίας και πληροφοριακών αναγκών.

Βιβλιοθηκονόμος-εκπαιδευτής τελικού χρήστη

- Αύξηση διαθέσιμων πηγών πληροφόρησης (είτε τοπικά, είτε απομακρυσμένα)
- Αδυναμία χρηστών για ενημέρωση διαθέσιμων επιλογών και πρόσβαση στις πληροφοριακές πηγές.
- Πάντοτε υπάρχει η ανάγκη για εκπαίδευση των χρηστών ανεξαρτήτως ευφυών διεπαφών και μηχανών αναζήτησης.
- Τομείς επικέντρωσης προσοχής:
  - χρήση των ηλεκτρονικών περιοδικών από διάφορους εκδότες
  - χρήση περιλήψεων
  - ευρετηρίαση βάσεων δεδομένων, εκδόσεων σε ψηφιακή μορφή κλπ.
- Εκπαίδευση τελικών χρηστών:
  - τρόποι και μέθοδοι οργάνωσης πληροφοριακών πηγών, στρατηγικές αναζητήσεων, εργαλεία, δεξιότητες αναζήτησης πληροφορίας, ενημερώσεις για εμφάνιση νέων πηγών σε επιθυμητές θεματικές περιοχές.

Βιβλιοθηκονόμος-σχεδιαστής ιστοσελίδων

Παραδοσιακές δεξιότητες:

- ο εντοπισμός, αξιολόγηση, οργάνωση πληροφορίας
- μείζονος σημασίας για δημιουργία, ανάπτυξη, εμπλουτισμό του περιεχομένου μιας ιστοσελίδας ενός οργανισμού και μιας βιβλιοθήκης.

Ρόλος στη δημιουργία ιστοσελίδας:

πληροφορίες για τη βιβλιοθήκη και παρεχόμενες υπηρεσίες (ώρες εξυπηρέτησης κοινού, αναλυτική παρουσίαση υπηρεσιών, πολιτικές βιβλιοθήκης, πληροφορίες σχετικά με το προσωπικό, δημόσιος κατάλογος (opac), κλπ.)

Βιβλιοθηκονόμος-ερευνητής

- Διαθέτει μοναδική γνώση του εύρους και βάθους των πληροφοριακών πηγών σε ποικίλλες θεματικές ενότητες.
- Συμμετέχει ολοένα και περισσότερο σε διάφορες ερευνητικές ομάδες.
- **Ρόλος:** διευκόλυνση πρόσβασης στην πληροφορία, με τρόπους αναζήτησης, ανάλυσης, σύνθεσής της.

Μετακινείται στην αρχή του κύκλου παραγωγής της πληροφορίας (διαδικασία δημιουργίας πληροφορίας).

- Οι ομάδες μέσα στον οργανισμό θα πρέπει να έχουν στο δυναμικό τους έναν επιστήμονα της πληροφόρησης, ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για την περισυλλογή των πληροφοριών.

Βιβλιοθηκονόμος-σχεδιαστής διεπαφών

- Σχεδιασμός διεπαφών συστήματος → μείζονος σημασίας για τον τρόπο πρόσβασης και προσέγγισης των χρηστών στις ψηφιακές τεχνολογίες.
- Έρχονται σε επαφή και αμοιβαία συνεργασία με τους πληροφορικούς για το σχεδιασμό, την οργάνωση, την ανάπτυξη, τη διατήρηση ψηφιακών αποθετηρίων, διεπαφών, μηχανών αναζήτησης, δικτύων και τεκμηρίων ιστού.
- Βοηθά στη δημιουργία διάφορων υπηρεσιών, μοιράζοντας τη γνώση και την εμπειρία που διαθέτει από τις ανάγκες και τις απαιτήσεις των χρηστών.

Βιβλιοθηκονόμος-διαχειριστής γνώσης

Διαχείριση Γνώσης (Knowledge Management):

αναγνώριση και ανάλυση της διαθέσιμης και της απαιτούμενης γνώσης, διαδοχικός σχεδιασμός και έλεγχος των ενεργειών για την ανάπτυξη κεφαλαίων γνώσης, ώστε να εκπληρώνονται οι αντικειμενικοί οργανωτικοί στόχοι.

Συμμετέχει αποτελεσματικά:

- στη διαδικασία δημιουργίας γνώσης που περιλαμβάνει μηχανισμούς για σύλληψη, αξιοποίηση και προστασία της γνώσης
- στη δημιουργία της απαιτούμενης υποδομής με την αποτελεσματικότητα των ικανοτήτων που αποκτήθηκαν ως διαχειριστές πληροφόρησης του οργανισμού.

Εξάγει, φιλτράρει, διανέμει σημαντική εξωτερική γνώση, δρα συνεργατικά με χρήστες, στη συλλογή και την ανάλυση στρατηγικής πληροφορίας μέσα στον οργανισμό

→ από το παρασκήνιο στο κέντρο του οργανισμού → καθοδήγηση και διαμόρφωση των πολιτικών, των δομών και των διεργασιών της γνώσης και των συστημάτων που θα αναπτύξουν την οργανωτική μάθηση

Βιβλιοθηκονόμος-ειδικός στην εξόρυξη δεδομένων

Εξόρυξη δεδομένων (data mining): διαδικασία κατά την οποία προγράμματα λογισμικού εξάγουν άγνωστα, έγκυρα και πραγματοποιήσιμα σχέδια, διασυνδέσεις, μεταβολές, κανόνες και εξαιρέσεις, από μεγάλες βάσεις δεδομένων.

Βασικός ρόλος:

- βοηθά χρήστες να κατανοούν και να ιεραρχούν τις πηγές.

Το μέλλον ανήκει σε αυτούς που θα είναι σε θέση να ελέγχουν το φιλτράρισμα και τα εργαλεία αναζήτησης κατά τη πλοήγησή τους στον κυβερνοχώρο.

Δεξιότητες «ψηφιακού» βιβλιοθηκονόμου (1/2)

A) Διαδίκτυο, Παγκόσμιος Ιστός

ψηφιακή αρχειοθέτηση τεκμηρίων, εντοπισμός ψηφιακών πηγών, ψηφιακή συντήρηση και διαδικασίες αποθήκευσης, αναζήτηση σε βάσεις δεδομένων, αποτελεσματική πλοήγηση, φιλτράρισμα πληροφορίας, ανάλυση ψηφιακού τεκμηρίου, δημιουργία κεντρικών σελίδων, τεχνικές λήψης αρχείων, αποστολή ηλεκτρονικών αρχείων, ηλεκτρονική δημοσίευση, σχεδιασμός ιστοσελίδων

B) Πολυμέσα, ψηφιακή τεχνολογία

επεξεργασία εικόνας, διαδραστικές ψηφιακές επικοινωνίες, οπτικοποίηση, καταλογογράφηση, ευρετηρίαση ταξινόμηση ψηφιακών τεκμηρίων, αναζήτηση, ανάκτηση κειμένου, εικόνας, αναγνώριση ομιλίας, τεχνικές συνδιάσκεψης

Γ) Συστήματα ψηφιακής πληροφόρησης

ψηφιοποίηση έντυπων συλλογών, σχεδιασμός-ανάπτυξη βάσεων δεδομένων, μετατροπή έντυπου υλικού σε ψηφιακό, ανάπτυξη εγγραφών καταλόγου σε μορφή αναγνώσιμη από μηχανή, γνώση δομών και σύνθεσης ψηφιακής γνώσης

Δ) Εσωτερικά – εξωτερικά δίκτυα

Δεξιότητες «ψηφιακού» βιβλιοθηκονόμου (2/2)

Ιδιαίτερες δεξιότητες:

- ικανότητες επικοινωνίας, μάθησης, οικονομικής διαχείρισης
- συνεργατικότητα
- ανάλυση και αξιολόγηση δεδομένων
- συμμετοχή σε προγράμματα
- ευελιξία
- ισχυρή θέληση
- θετική και δημιουργική σκέψη
- αυτοπεποίθηση και όραμα

Συνεργασία βιβλιοθηκονόμων-επιστημόνων πληροφορικής (1/2)

- Ρόλοι βιβλιοθηκονόμων και επιστημόνων πληροφορικής
→ σημαντικές αλλαγές (αυτοματοποίηση βιβλιοθηκών, έλευση δικτύων, κυρίως διαδικτύου).
- Αποτέλεσμα μεταβολής πληροφοριακού «γίνεσθαι»:
  - επηρεάστηκε το είδος των μεταξύ τους σχέσεων
  - μετατοπίζεται το κέντρο βάρους από τις συμβατικές συμφωνίες σε νέα μοντέλα συνεργασιών.
- Κύριο χαρακτηριστικό συνεργασιών:
  - διαμοιραζόμενες ευθύνες στην κατανομή των πόρων
  - διαδικασίες συνεχών αλληλεπιδράσεων
  - ρόλοι συμπληρωματικοί
  - κοινή συνύπαρξη στο χώρο των βιβλιοθηκών → αποδοτική και παραγωγική συνεργασία.

Συνεργασία βιβλιοθηκονόμων-επιστημόνων πληροφορικής (2/2)

- Γνώση εσωτερικών και εξωτερικών πηγών πληροφόρησης, ανάλυσης και αξιολόγησης πληροφορίας
- Υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις πληροφοριακές ανάγκες των χρηστών.
- Η δυναμική εισβολή νέων τεχνολογιών διευρύνει τον ρόλο τους και την επαγγελματική τους υπόσταση σε σχέση με τη διαχείριση της συλλογής τους.
- Λειτουργούν βοηθητικά στις λειτουργίες των επιστημόνων της πληροφορικής (δεν έχουν οικειότητα με θέματα διαχείρισης περιεχομένου πληροφορίας).
- **«Συμμαχία»:** παρέχει ευκαιρία συνένωσης των ικανοτήτων για διαχείριση του περιεχομένου (από την πλευρά των βιβλιοθηκονόμων) με τα κατάλληλα εργαλεία ολοκλήρωσης και τα συστήματα συντήρησης (από την πλευρά των πληροφορικών) → τελική παροχή ολοκληρωμένων λύσεων πληροφόρησης.

Ανάγκη δια βίου μάθησης

- Ανάπτυξη νοοτροπίας με σκοπό την επιζήτηση συνεχούς εκμάθησης → προσαρμογή στις ραγδαίες εξελίξεις που επιδέχεται το περιβάλλον.
- Διαρκής επαφή με νέες τεχνολογίες, στενή παρακολούθηση εξελίξεων στον τομέα της βιβλιοθηκονομίας–επιστήμη της πληροφορίας:
  - συνεχή επιμόρφωση με σεμινάρια
  - συμμετοχή σε συνέδρια
  - προσωπική έρευνα και μελέτη νέων δεδομένων
  - συμμετοχή σε ομάδες εργασίας και έρευνας

Οι βιβλιοθηκονόμοι κινούν τα νήματα της εξέλιξης ή μη του επαγγέλματος της βιβλιοθηκονομίας

- Να ενεργοποιηθούν δυναμικά, ώστε να βελτιώσουν τις συνθήκες διοίκησης των βιβλιοθηκών και να παρέχουν βελτιωμένες υπηρεσίες στους χρήστες (υπηρεσίες προστιθέμενης αξίας).

Συμπεράσματα - Προβληματισμοί

- Ο «ψηφιακός» βιβλιοθηκονόμος γίνεται ο φύλακας της ψηφιακής πληροφορίας και ο φορέας μέσω του οποίου είναι εφικτή η δημοκρατική πρόσβαση στην πληροφορία.
- Μέσα από το νέο περιβάλλον πληροφόρησης, αναπτύσσει διαρκώς νέες δεξιότητες, ενώ παράλληλα προσαρμόζει τις ήδη κερτημένες στα νέα δεδομένα, υιοθετώντας με αυτό τον τρόπο νέους ρόλους και νέες συνεργασίες.
- Η δυναμική έλευση και επικράτηση των νέων τεχνολογιών επηρεάζει τόσο τις μεθόδους, όσο και τα εργαλεία για την απόκτηση της πληροφορίας, τα οποία και θα συνεχίσουν να μεταβάλλονται και να εξελίσσονται με δραματικούς ρυθμούς, διαμορφώνοντας έτσι και τις νέες συνθήκες στο χώρο των βιβλιοθηκών.
- Το αν οι βιβλιοθηκονόμοι θα καταφέρουν να συμβαδίσουν με αυτές τις νέες γι' αυτούς συνθήκες, ή αν οι νέες εξελίξεις θα τους επισκιάσουν, επαφίεται αποκλειστικά στους ίδιους.